

JIŘÍ RŮŽIČKA A OLDŘICH ČÁLEK

Výklad snů

***daseinsanalytickou
metodou***

TRITON
Praha/Kroměříž

Jiří Růžička, Oldřich Čálek

Výklad snů daseinsanalytickou metodou

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Růžička, Jiří

Výklad snů daseinsanalytickou metodou / Jiří Růžička a Oldřich Čálek.

-- 1. vydání. -- V Praze : Stanislav Juhaňák - Triton, 2016

ISBN 978-80-7553-041-7

159.963.3 * 101 * 159.963.38 * 615.851:141.32 * 165.62

- sny -- filozofické pojetí
- sny -- psychologické aspekty
- výklad snů -- filozofické pojetí
- výklad snů -- psychologické aspekty
- daseinanalýza
- fenomenologie
- kolektivní monografie

615.8 - Fyzioterapie. Psychoterapie. Alternativní lékařství [14]

JIRÍ RŮŽIČKA A OLDŘICH ČÁLEK

Výklad snů

***daseinsanalytickou
metodou***

Stanislav Juhaňák - TRITON

Jiří Růžička, Oldřich Čálek
Výklad snů daseinsanalytickou metodou

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Recenzovali:
doc. PhDr. Pavel Hartl, CSc.
prof. PhDr. Jan Vymětal

© Jiří Růžička, Oldřich Čálek, 2016
© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016
Cover © Renata Brtnická, 2016

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,
Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,
www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7553-041-7

Motto:

*Zdá se, že ve snech se živě a bezprostředně ocitáme
mezi základními parametry bytí (součtveří = Geviert),
o kterých mluví pozdní Heidegger.
Jsou to: země, nebe, božské a smrtelníci.*

Obsah

Předmluva	11
Poděkování	13
1 OBECNÁ ČÁST (OLDŘICH ČÁLEK)	15
1.1 Úvod	15
1.2 Fenomenologický přístup	17
1.3 Co je snění a sen	19
1.4 Dotazování na sen	26
1.5 Celek a části snu	29
1.6 Obtíže při výkladu a speciální postupy při jejich řešení	38
1.7 Obecná antropologická významnost snových daností	43
1.8 Pokušení opírat výklad snů o reálné události	44
1.9 Vícedílný sen, opakovaný sen, sen ve snu	48
1.10 Uplatnění fenomenologického výkladu snů v psychoterapii	51
2 SPECIÁLNÍ ČÁST (JIŘÍ RŮŽIČKA)	55
2.1 Metoda výkladu a její obecné zdůvodnění	55
2.1.1 Dotazování	70
2.1.1.1 Kde a kdy?	70
2.1.1.2 Kdo a co?	71
2.1.1.3 Jak?	72
2.1.1.4 Proč?	73
2.2 Daseinsanalytická metoda, vrozumívání	83
2.2.1 Empatie	83
2.2.2 Rogers a Kohut	84
2.2.3 Daseinsanalytický pohled na empatii	89

2.2.4	Volné asociace	91
2.2.5	Rozum a cit	94
2.2.6	Metodika vrozumívání, příklady	103
2.2.6.1	Příklad 1: Žena ve věži	104
2.2.6.2	Příklad 2: Odchod z domova	112
2.2.6.3	Příklad 3: Žena a plachetnice	118
2.3	Základní přístupy ke snovému výkladu	132
2.3.1	Pobývání jen ve snu samém	132
2.3.1.1	Příklad 1: Sen o Zlu	134
2.3.1.2	Příklad 2: Sen o rodině	137
2.3.1.3	Příklad 3: Rybí oko a snový život	143
2.3.1.4	Příklad 4: Sen o tvorbě snu	162
2.3.1.5	Příklad 5: Zájezd do Londýna	166
2.3.2	Hledání paralel a analogií mezi snovým a bdělým životem	169
2.3.2.1	Příklad 1: Vyprávění o tom, jak snící vidí samu sebe mrtvou	171
2.3.2.2	Příklad 2: Pád na ledovci	196
2.3.2.3	Příklad 3: Sen o jeskyni	207
2.3.3	Kultivace bdění sněním	221
2.3.3.1	Příklad 1: Kroky rozvoje	222
2.3.3.2	Příklad 2: Pobyt na kosmickém tělese	234
2.3.3.3	Příklad 3: Setkání s velrybou	238
2.3.4	Kultivace snění bděním	245
2.3.4.1	Příklad 1: Prenatální ohrožení	245
2.3.4.2	Příklad 2: Porod	246
2.3.4.3	Příklad 3: Sen o malé a velké statečnosti	248
2.3.4.4	Příklad 4: Zahrada na břehu moře	250
3	ZÁVĚR	253
	Seznam použité a doporučené literatury	256
	Věcný rejstřík	262

Předmluva

Heidegger říká: „*Řeč nám dosud odepírá svoji bytnost: skutečnost, že je domem pravdy bytí...*“ (Heidegger, 1996, s. 91). Sledujeme-li snový život, tak zjišťujeme, že je místem, které řeči bytnost poskytuje tak, že bytí vrací pravdě. To nám však v bdění uniká.

Aby nedocházelo k průběžnému neporozumění, je třeba čtenáře upozornit, že celé naše pojednání je daseinsanalytické a vychází z fenomenologie E. Husserla (1972, 1973), především pak M. Heideggera (1996). Na něj navázal M. Boss, který se fenomenologicky zabýval snovým životem a sepsal dvě knihy o snech. Druhá byla přeložena do češtiny O. Čálkem (Boss, 2002). Nazývá se *Včera v noci se mi zdálo* a je základním textem. Doporučujeme si knihu přečíst a vyzbrojit se alespoň základní orientací ve fenomenologii.

Pokud ovšem toto čtenář neudělá, pak se nic hrozného nestane, jen se musí spokojit s tvrzeními a názory, kterým nemusí vždy správně rozumět, a přijde tak o možnost adekvátní diskuse a kritického posouzení pohledu na snový život, jak se zde předkládá. Naše kniha není určena jen úzkému okruhu odborníků, ale obrací se na každého čtenáře. Adekvátní snové porozumění přináležejí všem lidem v každé situaci, a nikoli jen profesionálům a duševně nemocným lidem. Výklad snového života však musí provádět skuteční znalci. A těch je pohříchu málo. Rozhodně by lidé neměli svěřovat své sny podivným jedincům a nezodpovědným institucím.

Ačkoli jsme se nemohli vyhnout komplikovaným argumentacím a vymezením, doufáme, že i tak budou stránky knihy pro čtenáře přínosné a zajímavé. Pojetí snového života je zde totiž zcela odlišné od jiných autorů a jimi nabízených koncepcí. Jelikož jsme během svého akademického a odborného vzdělávání i v psychologické a psychotherapeutické praxi pochopili, že tradiční způsoby snového výkladu nám v porozumění snům a snovému životu nepomohou, bylo třeba je opustit. Východiskem se stala Bossova daseinsanalýza a možnosti, které nabízí. Tento snový výklad nejen mění možnosti snového porozumění, ale i pohled na lidskou přirozenost. Pozornému čtenáři

neuniknou jisté rozdíly mezi snovým pojetím u obou autorů knihy. Ty však nejsou v základu antagonistické, pouze ukazují, že daseinsanalýza není dogmatická a že neustrnula.

Na několika místech se čtenář setká s kritikou převládajícího přírodovědeckého světonázoru. Kritika má již podle Aristotela vycházet „z věci samé“ (kata to auto) a v tomto přístupu pak posuzuje a rozlišuje (krinein, kritiké techné) to, co zjevuje rovnou a bezprostředně. Kritika vychází z pobývání v přirozeném světě a opírá se na naši zkušenost, kterou v něm s bytím jeho skutečností zakoušíme především z pohledu fenomenologie, světa našich běžných zkušeností, „světa přirozeného“ a „pobytu“, existování v něm. Doufáme, že takto budou přijaty i naše kritické vstupy.

Text je rozdělen na dvě části. První část předkládá obecný charakter snového výkladu, druhá se zabývá speciálními tématy, a to seminární výukovou formou. Někdy se může zdát, že se autoři opakují. Důvod spočívá v tom, že porozumění některým specifickým skutečnostem by bez obecného zarámování nebylo možné.

Jiří Růžička

Poděkování

Je mi milou povinností vyjádřit poděkování v první řadě Oldřichu Čálkovi proto, že daseinsanalýzu po dobu více než 30 let nejen učí, ale také tvořivě uplatňuje ve své klinické praxi i ve spisech publikovaných u nás i v zahraničí. Jeho nepominutelná zásluha spočívá v překladu Bossovy knihy „Včera v noci se mi zdálo“ a uvádění jeho metody do klinické praxe a posléze do odborné výuky. Mám tu čest i radost z participace na tomto úkolu.

Děkuji všem účastníkům seminářů, kteří přinesli své sny k výkladu, učili se jim – a tak i sobě – rozumět a také výklad poskytovat jiným. Umožnili mi o snech přemýšlet veřejně, za přítomnosti lidí, kteří mi svými zkušenostmi i kritickými dotazy a připomínkami pomáhali hlubšímu snovému porozumění i způsobům, jak se snovému životu otevírat v bdělém životě. Seminářů, které jsme společně i sami vedli, je již dlouhá řada. Ze svého prvního semináře děkuji zejména J. Bartoníčkové, pak E. Syrovátkové a K. Matějčkové, dále H. Hanibalové, R. Krpcové, paní J. Hanko. Nebyly však samy, patří k nim další desítky aktivních seminaristů, studentů a kolegů z Pražské vysoké školy psychosociálních studií a její Psychoterapeutické fakulty i pacientů kliniky Eset. Jim patří vděk a uznání stejnou měrou. Jsem rovněž upřímně zavázán několika lidem, kteří přinesli nové podněty a poskytli mi odbornou i osobní radu a pomoc, ale nechtěli být jmenováni. Za desítky hodin debat, konzultací a připomínek děkuji Janu Vybíralovi. Bez něho by se moje část této knihy neobešla. Děkuji také Olze Dostálové a Mileně Balé, že se ujaly redakčních prací. Můj vděk rodině je jen obtížně vyjádřitelný slovy, Eva i děti Andrea, Johanka, Jiří i Petr byli spolupracující, vnímaví, tolerantní a trpěliví partáci, diskutovali, někdy bouřlivě, a poskytovali mi nedocenitelnou podporu a osobní péči. Bez jejich zázemí si nedovedu několikaletou práci na díle představit.

Jiří Růžička

1

Obecná část

Oldřich Čálek

1.1 Úvod

Sny, které nás zastihují ve spánku, jsou neodmyslitelnou a nezrušitelnou součástí každodenního života. Je možné je různým způsobem opomíjet a odmítat, ale přesto tu zůstávají jako znepokojivý fenomén lidského bytí.

Během času přikládali lidé snům různou míru důležitosti. Sny ohlašovaly osudové změny a jejich vykladači, pokud se osvědčili, požívali nejvyšší vážnosti. Moderním jazykem řečeno: sen rozhodně platil jako tzv. objektivní informace a v žádném případě se nepovažoval za nic subjektivního, libovolného, pochybného. Upomínky na věsteckou, ba prorockou úlohu snu poměrně často nacházíme i v Bibli, zejména ve Starém zákonu. Rovněž v křesťanském středověku byla snu přikládána velká důležitost (viz např. vlastní životopis císaře Karla IV.).

V moderní době sen a snění přišly o svou prestiž a dostaly se na okraj zájmu. Je pikantní, co se v tomto směru traduje o Reném Descartovi, zakladateli moderního myšlení, tj. metodologického naturalismu, který vykristalizoval z předchozích renesančních výbojů (Descartes, 1947). K rozhodujícímu obratu v myšlení a k odvaze ho formulovat mu údajně pomohl sen, ve kterém vystupoval ďábel. Z karteziánské filosofie pramení přístup, podle něhož je sen a snění jen něco subjektivního, co se odehrává uvnitř uzavřeného subjektu. Od osvícenství a jeho racionalismu pak byla víra ve sny přesunuta do říše pověr. V návaznosti na tuto narážku se nemůžeme nezmínit o tzv. snářích,

kteřé vycházely z víry, že sen má prognostický charakter. Určitým snovým obsahům přiřazují víceméně konkrétní a vždy stejný odkaz k nějaké budoucí události, která snící osobu čeká (např. „koně ve snu viděti, dojde k požáru“). Zájem o takové snové algoritmy trvá podnes. Sny a snění rovněž přitahovaly umělce z éry romantismu.

Vědecky se snem a sněním začal zabývat teprve Sigmund Freud koncem 19. století (Freud, 1999), na něhož pak navázal pestrý proud hlubinné psychologie. Teorie snu a jeho výklad se tu ovšem ubírá výhradně psychologickým, subjektivním směrem a sen naprosto ztrácí význam jako ohlašovatel vnějších nadosobních událostí. Sen nadále již není poslem bohů, ale „královskou cestou do nevědomí“, které po něm posílá své zmatené zprávy bdělému vědomí.

Zcela v logice karteziánského myšlení je protipólem tohoto subjektivismu přísně objektivizující zkoumání snu a snění v rámci neurověd. Proces snění a jeho produkty jsou zde redukcionisticky chápány jen jako přírodní jevy, které mají zhora biologický původ a funkci. Snění se přičítá biologická účelnost ve směru k asanačnímu zpracování nežádoucích podnětů, resp. informací z bdělého stavu, které zanechávají biochemické stopy, jež nejsou organismu, zejména CNS užitečné. Někdy se to označuje jako zpracování a integrace psychologického odpadu z minulého dne. Jindy se toto zpracování uvádí do spojitosti s procesem učení a získáváním a upevňováním zkušenosti z bděle prožitě skutečnosti. Formálně se zkoumá souvislost snění s neurologickými aj. procesy během spánkových fází. (Průlomovým byl např. objev, že snění probíhá ve fázích REM, tj. rychlých očních pohybů – avšak nověji se ukázalo, že snění lze objektivně zaznamenat po celou dobu spánku.) Dále se sleduje vztah jeho obsahu a struktury k tomu, co člověk zažil během uplynulého dne, popř. návaznost snů na podněty, kterým je snící vystaven během spánku. Předmětem zkoumání je i souvislost neurologicky měřitelné snové aktivity s jejím promítnutím do vědomí. Mnohé se očekává rovněž od statistického sledování obsahu snů u rozsáhlých vzorků zkoumaných osob. Existují i pokusy zkoumat snění a sny ve vztahu ke specifickým skupinám snících, jako jsou např. psychiatrické diagnózy. Za závažný objev lze pokládat zjištění masivní snové aktivity na počátku ontogeneze, kdy se vysvětlení hledá právě v její roli při učení, které v tomto období zaznamenává své relativní maximum. Extenzivní snová aktivita se předpokládá již v prenatalním stadiu

vývoje; z vysoké úrovně procesu snění po narození se usuzuje, že musí probíhat již v období před porodem (Wucherer-Huldenfeld, 2008).

Do psychoterapie uvedl výklad snů Freud (1900). Po něm zařadily terapeutickou práci se sny snad všechny tzv. hlubinné směry a jejich modifikace, ale i gestaltterapie a právě daseinsanalýza. Jejich způsoby práce se snem se však navzájem značně liší a neexistuje žádná jednotná metoda výkladu. Postupy jednotlivých směrů a škol se odvozují od jejich navzájem rozrůzněných teorií psychoterapie. Lze tedy říct, že výklad snů je zde podřízen doktríně, kterou daný psychotherapeutický směr či škola zastává. (Vyskytují se ovšem i eklektické pokusy o univerzálnější metodu.) Výklad snů v hlavním proudu psychoterapie má proto deduktivní charakter, kdy se komplexní poselství snu redukuje na to, co vyplývá z aplikace obecných spekulativních principů. Tím je ovšem ohrožen individualizovaný přístup ke každému snícimu, resp. každému snu.

Daseinsanalytický výklad snů se tomuto paradigmatu vymyká. Právě na způsobu, jakým daseinsanalýza vykládá snění a sen, se jako na dlani ukazuje její zásadní odlišnost a výlučnost ve srovnání se všemi dosavadními psychoterapiemi. Protože se důsledně zdržuje v přirozeném světě našeho života, může se její výklad snů jevit jako málo pronikavý a málo přitažlivý. Působí dojmem prostoty a střízlivosti, která snícimu o něm samotném nesdělují nic překvapivého ani šokujícího. Naopak bizarní, absurdní a jinak znepokojivé prvky snění a snů se ve světle daseinsanalytického výkladu nezřídka stávají srozumitelnými v mezích každodenního, snícimu důvěrně známého života. Přesto nebo právě proto však pro něj může přinést objevy, které závažně přispějí k jeho léčbě a uzdravení, resp. k autentičnosti jeho existence.

1.2 Fenomenologický přístup

Daseinsanalytický výklad snů se označuje jako fenomenologický. Co to znamená? Slovo „fenomenologický“ dnes bohužel není jednoznačné. Podle zastávaných filosofických stanovisek může mít dokonce i zcela protichůdné významy. Je třeba si je ujasnit, aby nedošlo ke zmatečnému směšování rozrůzněných pohledů a k fatálnímu nedorozumění.

Daseinsanalýze nejbližší je způsob myšlení, který slovo „fenomenologický“ chápe jako synonymum pro „virtuální“. Toto chápání souvisí s tzv. konstruktivismem, což je filosofické stanovisko, podle něhož si každý

sám konstruuje svou realitu. V psychoterapii se tato filosofie stává velmi rozšířenou. V okruhu rodinné terapie s ní proslul zejména Watzlawick, ale prosadila se i v psychoanalýze (srov. Šimek a Špalek, 2001). Z tohoto pohledu je fenomén, a tedy to, co se bezprostředně jeví, pouze něco nespolehlivého, klamného, pochybného, neskutečného, zatímco pravá a podstatná skutečnost se nachází někde „za tím“.

Naproti tomu v daseinsanalytickém pohledu znamenají fenomény samy již pravou a jedinou skutečnost. U toho, co se jeví, se nejen začíná, ale také nadále zůstává a nepředpokládá se nic „skutečnějšího, nic za tím“. Bere se zřetel na celou významovou plnost toho, co se zjevuje, a nic se neredukuje. Tomu, co se zjevuje, se nic neubírá, ale ani nepřidává. Daseinsanalytická fenomenologie sice nepopírá, že existují skryté významy a souvislosti věcí, ale nehledá je za zjevnými danostmi, nýbrž přímo a bezprostředně v nich samých, resp. mezi nimi. Figuruje tu otázka: „Co je v tom?“ Daseinsanalytická fenomenologie ovšem počítá i s klamným zdáním, které spočívá v tom, že se něco jeví být tím, čím to není.¹

Při výkladu snů se daseinsanalyticky fenomenologický přístup uplatňuje tak, že všechno, co se ve snu zjeví, ponecháváme být tím, čím to běžně a přirozeně je. (Nůž je a zůstává nožem, pes „mluví“ jen sám za sebe, létání není ničím jiným než létáním.) Na rozdíl od jiných psychotherapeutických směrů daseinsanalýza to, co se zjevuje ve snění, nepokládá za symboly, které zastupují a skrytě vyjadřují něco, co je v pozadí za nimi. Toto je nápadná zvláštnost daseinsanalýzy, která hned napoprvé udeří do očí. Výklad se odehrává jen v jedné jediné rovině a nepočítá s žádnou druhou, pravdivější a skutečnější. Daseinsanalýza nepracuje se symboly, ale s významy a souvislostmi věcí samých.

Čtenáři ovšem vzápětí patrně napadne pochybnost, jak a zda vůbec je pak nějaký výklad snu možný. S nesmyslnou a nesrozumitelnou tvářností snu se přece nelze spokojit a nelze ji vzít za bernou minci! To zajisté ne. Daseinsanalýza však pracuje takovými postupy, které vytěžují smysluplnou srozumitelnost snu právě jen z jeho jediné, tj. jevové roviny.

Daseinsanalýza tedy nepracuje se symbolem chápaným jako převlek. Avšak M. Heidegger, její spoluzakladatel, o symbolu mluví, a sice jako

---

¹ K problému fenomenologie srov. Čálek, 2004.

o „oknu do Bytí“. Takto pojatý symbol nic nezakrývá ani nezastupuje, ale soustřeďuje, usebírání v sobě skryté souvislosti (Heidegger, 1996). Vždyť v antice slovo symbol znamenalo rozlomenou minci, jejíž dvě části si ponechávaly osoby, které se musely nadlouho odloučit. To, že obě části mince do sebe ve zlomu přesně zapadly, mělo sloužit jako doklad identity obou osob při opětném shledání, jako pravost posla přinášejícího zprávu apod.

1.3 Co je snění a sen

Daseinsanalýza považuje snění a sny za velmi důležitou součást lidského existování. Jde tak daleko, že snění podle ní znamená zvláštní způsob existence jako takové. To snění dodává charakter něčeho základního, původního a nedvozeného. Není to pouhá pěna na vodě, ale vlna sama.

Bdělý a snový způsob existování spolu nesporně souvisejí, ale přitom se od sebe většinou nápadně liší. Jejich společným sjednocujícím jmenovatelem je to, že patří do našeho bytí ve světě. Pro nás je důležité, že v obou z nich člověk nějak odpovídá na nároky toho, co se s ním ve světě setkává. Pak se ale nabízí trojjediná otázka: jak, čím a proč jsou tyto dva způsoby lidského existování navzájem tak rozrůzněné? Odpověď se nemůže odvolávat na jejich rozdílné prožívání; i během snění ve spánku přece máme pocit skutečnosti bez ohledu na to, jak absurdní sen je (a je-li příliš hrůzný, ale přesto se ještě neprobudíme, někdy ještě ve spánku sebe sama dokážeme přesvědčovat, že „je to jenom sen“.) Na druhé straně potká-li nás v bdělém existování něco extrémně výjimečného, můžeme mít pocit neskutečnosti, že jsme se octli ve zlém, resp. krásném snu.

Rozdíl mezi oběma způsoby existování pramení z toho, že v bdění musíme nárokům života čelit reálně, tj. odpovídat na ně faktickým chováním, jednáním a činnostmi vůbec. Máme-li obstát a dostat požadavkům okolí, musíme se korigovat povahou věcí, lidí, vztahů atd. a respektovat a přijmout, jaké jsou a jací jsme my. Zároveň ale zpravidla není čas na žádné sebezpozorování, které by vedlo k sebezpoznání vlastních možností a způsobů pobývání ve světě. Toto bdělé existování je charakteristické také svou přirozenou kontinuitou, kterou jaksi samozřejmě prožíváme.

Naproti tomu ve snícím způsobu existování vstupují do popředí možnosti vztahování a chování snícího člověka samy o sobě. Nejsou tak rozptýleny

a rozpuštěny v reálných událostech a jejich řešení. Snění obrací pozornost na snícího člověka samotného. Vypovídá o tom, jaké jsou jeho vztahové možnosti (Condrau, 1989), to znamená jeho dlouhodobé a ustálené dispozice k různým způsobům vztahování a chování.

Mluvíme-li o výpovědi, poukazuje to k řeči. Snění je třeba pokládat za jistý druh řeči. Pak se ale naskytá otázka, kdo nebo co sněním promlouvá. S ní těsně souvisí záhada, jak snění vzniká. Fenomenologická odpověď zní: ve snění k člověku mluví to, jakým způsobem existuje ve světě. Snění ve spánku nikdo neřídí a sny nikdo nevytváří. Podle *daseinsanalýzy* v sobě nemáme žádného homunkula, který by to mohl dělat. Ke snu prostě dojde samo asi jako k jevům počasí. Sen je výplodem přediva významů a souvislostí, v nichž jednotlivá snící osoba žije. Sen ovšem nedává jen vyvstat životním dispozicím snícího člověka, ale i událostem, které ho potkaly a ve kterých se dostaly ke slovu. Vznikají-li sny samovolně, vůbec to neznamená, že mohou být libovolné. Vždy se na nich samočinně podepisuje to, jakým způsobem dotyčný „majitel“ snu existuje ve světě. Ve snění člověk určitým způsobem mluví sám se sebou a tato „samomluva“ mu dává příležitost, aby u něho vzbudily pozornost některé záležitosti, které si tematicky neuvědomuje. Celkové bytí ve světě je u člověka totiž značně bohatší, než si obvykle stačí uvědomovat.

Je-li sen zprávou o snícím člověku, pak nás to nutí se ptát, jaký smysl má, že sny většinou bývají tak zmatené a absurdní. Proč snění nepromlouvá realisticky, zřetelně a přímočaře? Odpověď je složitá a pouze hypotetická. Řeč snění především není řečí slov, která jediná může eventuálně dosáhnout dostatečné jasnosti. Látka, z níž sen povstává, je vlastně velmi různorodá a nepodléhá žádnému třídění ani hierarchii, není nijak organizována. Avšak vnučuje se otázka, zda snění je vůbec nějaká zpráva. Meteorologické úkazy např. také nevznikají proto, aby nám něco sdělily. A možná ani snění ve spánku neprobíhá účelově, aby nás něčím oslovilo, ale prostě jen tak samo v sobě... Výplody tohoto samovolného procesu se stávají zprávou teprve u příjemce, tedy v očích snícího člověka. Tomu by nasvědčovala okolnost, že z nepřetržitého toku snění (které je již neurovědecky objektivně prokázané) nás vždy osloví jen některé ohraničené sny. Nabízí se domněnka, že právě ty jsou pro konkrétního snícího člověka nějak důležité a provokativní. Tento samovolný výběr se patrně řídí naladěním spáče, tedy tím, jak je čemu otevřený. Překvapuje,